

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

250450

รายงานวิจัย

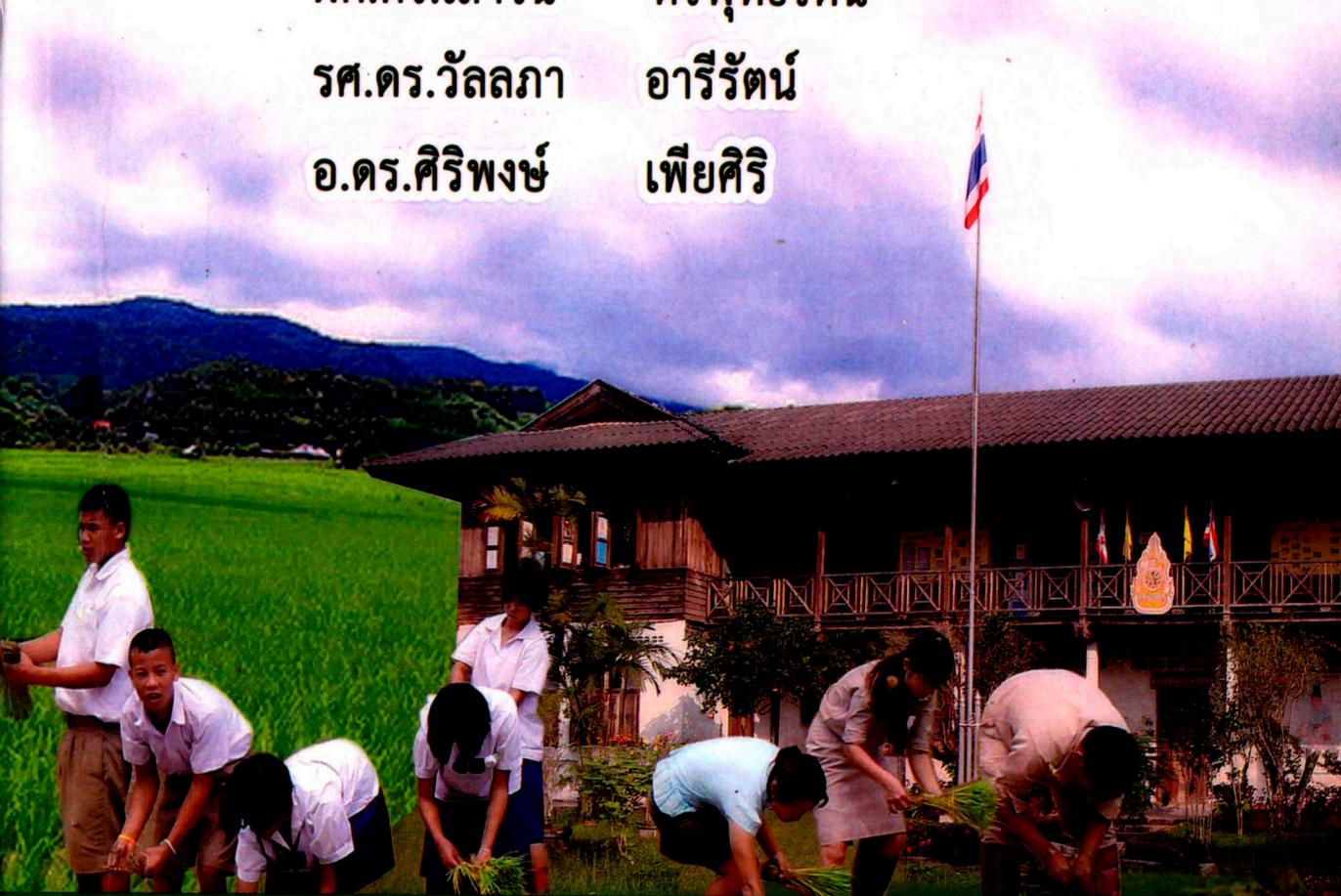

เรื่อง รูปแบบบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์การแห่งการเรียนรู้
ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

The Integrated Management Model for Learning
Organization on Sufficiency Economy in Small Schools

คณะผู้วิจัย

ผศ.ดร.เสาวณี	ตรีพุทธรัตน์
รศ.ดร.วัลลภา	อารีรัตน์
อ.ดร.ศิริพงษ์	เพ็ญศิริ

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย ประเภททุนอุดหนุนทั่วไป มหาวิทยาลัยขอนแก่น
และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ 2553

รายงานวิจัย

เรื่อง รูปแบบบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้
ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

The Integrated Management Model for Learning

Organization on Sufficiency Economy in Small Schools

คณะผู้วิจัย

ผศ.ดร.เสาวณี ตรีพุทธรัตน์

รศ.ดร.วัลลภา อารีรัตน์

อ.ดร.ศิริพงษ์ เพ็ญศิริ

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย ประเภททุนอุดหนุนทั่วไป มหาวิทยาลัยขอนแก่น

และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ 2553

เสาวณี ตรีพุทธรัตน์,วัลลภา อารีรัตน์,ศิริพงษ์ เพ็ญศิริ.2554.รูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการสู่
องค์การแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก
เล็ก 160 หน้า

Saowanee Treputtharat, Wallapha Arirattana, Siripong bhiasiri.2011 .Integrated
Management Model for Learning Organization on Sufficiency Economy in Small
Schools.

บทคัดย่อ

250450

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก 2) เพื่อสังเคราะห์ตัวชี้วัดการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก 3) นำเสนอรูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยมีวิธีดำเนินการเป็น 3 ระยะ

ดังนี้ ระยะแรกเป็นการศึกษาเอกสารเพื่อศึกษารูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ระยะที่สองเป็นการตรวจสอบและยืนยันรูปแบบและตัวชี้วัด โดยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย ระยะที่สามเป็นการสัมมนากลุ่มอิงผู้เชี่ยวชาญ(connoisseurship)เพื่อยืนยันและตรวจสอบข้อค้นพบที่ได้จากระยะที่สอง

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้เป็นโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต ซึ่งใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง(purposive sampling) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน กรรมการสถานศึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ทั้งหมด 32 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ประกอบด้วย แบบศึกษาเอกสาร แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสัมมนากลุ่ม การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การวิเคราะห์สังเคราะห์ เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) ครู ผู้บริหารโรงเรียน นักเรียน และกรรมการสถานศึกษา การสังเกต และการวิเคราะห์เอกสารต่าง ๆ ของโรงเรียน คู่มือรายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในโรงเรียน สำหรับการสัมมนากลุ่มอิงผู้เชี่ยวชาญใช้การบันทึกการสนทนาถอดเทป และสรุปประเด็น การวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต การวิเคราะห์เอกสาร บันทึกการสัมมนากลุ่ม ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) และนำเสนอในรูปแบบของความเรียง

ผลการวิจัยมีดังนี้

250450

5.2.1 การบริหารเชิงบูรณาการจากการศึกษาเอกสาร หมายถึง การหลอมรวมปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อประโยชน์และความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยมีองค์ประกอบได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน ชุมชน และปัจจัยทางการบริหาร

5.2.2 องค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก จากการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่าองค์ประกอบของการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู นักเรียน ปัจจัยทางการบริหาร สภาพแวดล้อมโรงเรียน และ ชุมชน ซึ่งมีองค์ประกอบการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก เพิ่มเติมจากการศึกษาเอกสารหนึ่ง องค์ประกอบคือ **สภาพแวดล้อมในโรงเรียน** โดยองค์ประกอบแต่ละด้านมีตัวชี้วัดที่ละเอียดและชัดเจนมากขึ้นสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

สำหรับขั้นตอนการนำรูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กสู่การปฏิบัติมี 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ผู้บริหารประชุมครู/ชุมชน ชี้แจงทำความเข้าใจเรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการนำมาประยุกต์ใช้กับโรงเรียน 2) ระดมความคิดเห็นจากบุคลากรในโรงเรียนและชุมชน ถึงแนวทางการนำไปปฏิบัติในโรงเรียน 3) นำผู้ที่เกี่ยวข้องไปดูงานสถานศึกษาค้นแบบ 4) ครูนำไปปฏิบัติจริงโดยบูรณาการสู่สาระการเรียนรู้ 5) นิเทศ ประเมินผล ติดตามผล 6) นำข้อมูลสารสนเทศจากการนิเทศติดตามผลมาเป็นแนวคิดในการจัดทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียนในปีต่อไป 7) ขยายผลไปยังเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

5.2.3. รูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยสัมมนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ พบว่าองค์ประกอบของการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้เชี่ยวชาญทุกคนยืนยันองค์ประกอบตามข้อค้นพบของผู้วิจัย 6 องค์ประกอบได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน ปัจจัยทางการบริหาร สภาพแวดล้อมในโรงเรียน สำหรับขั้นตอนการนำรูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กสู่การปฏิบัติมี 9 ขั้นตอน โดยขั้นตอนที่เพิ่มเติมคือขั้นตอนที่ 1) ศึกษาบริบทของชุมชนเพื่อศึกษาความพร้อมในการนำรูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก และขั้นตอนที่ 4) นำการปฏิบัติสู่โรงเรียน (หลักสูตร/แผนการจัดการเรียนรู้และการบริหารโรงเรียน)

Saowanee Treputtharat, Wallapha, Arirattana, Siripong bhasiri. 2011. Integrated Management Model for Learning Organization on Sufficiency Economy in Small Schools.

ABSTRACT

250450

The purposes of this study were: 1) to study Integrated Management Model for Learning Organization on Sufficiency Economy in Small Schools, 2) to synthesize the indicators of Integrated Management Model for Learning Organization on Sufficiency Economy in Small Schools, and 3) to propose the Integrated Management Model for Learning Organization on Sufficiency Economy in Small Schools. This research has conducted three phases as follows: The first phase was documentary analysis. The second phase was confirming and verifying model and indicators by collecting empirical data. The third phase was connoisseurship focus group discussions for confirming and verifying the findings from the second phase.

The target group of this study included small schools under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area by Purposive Sampling. The key informants consisted school administrators, teachers, students and school boards. Data were collected by using an In-depth Interview for the teachers, school administrators, students, and school boards. Data obtaining from in-depth interview, observation, documentary analysis, and focus group discussion, were analyzed by using Content Analysis, and presenting in descriptive form.

The research findings were as follows:

1. Integrated management from document study referred to the combination of many factors relating to administration as a whole for usefulness and success in implementing various activities of school including components as: the school administrators, teachers, students, administrative factors, environmental condition in school and community.

2. Components and indicators of integrated management model for learning organization on Sufficiency Economy in small schools, according to empirical data collection, consisted of the administrators, teachers, students, administrative factors, environment in school and community. There was an additional factor from documentary study as **Environmental Condition in School**. Each aspect of component consisted of more detained and obvious which could be practiced.

For steps in putting the model of integrated management for learning organization on Sufficiency Economy in small schools, into practice, consisted of 7 steps as follows: 1) the administrators held teacher/community conference to inform for comprehension in Sufficiency Economy, and application with school, 2) the brainstorming from staffs in school and community regarding to guidelines in school practice, 3) the field trip study at modeled schools was provided for related persons, 4) the teachers performed real practice by integrating into the learning substance, 5) supervision, evaluation, and following

250450

up, 6) the information obtaining from supervision and following up, were used as a guidelines for establishing the action plan of school in next year, and 7) the extension of outcome to the related networks.

3. The model of integrated management for learning organization on Sufficiency Economy in small schools by connoisseurship, found that , every expert confirmed 6 components as the researcher's findings including: the school administrators, teachers, students, administrative factors, environmental condition in school, for steps of putting the integrated management for learning organization on Sufficiency Economy in small schools by connoisseurship, into practice, consisted of 9 steps. The additional step as Step 1: the contextual study of community in order to study readiness in putting integrated management for learning organization on Sufficiency Economy in small schools, and Step 4) putting into practice in school. (curriculum/knowledge management plan, and school management.)

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การบริหารจัดการในโรงเรียนในยุคของการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาและศึกษาหารูปแบบที่เหมาะสมอยู่เสมอ เนื่องจากโรงเรียนเป็นหน่วยงานแรกที่มีหน้าที่จัดการเรียนการสอน โดยมีผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นำ (Leader) จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาในทุกๆ ด้านให้สามารถบริหารจัดการโรงเรียนท่ามกลางกระแสที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม แนวคิดที่จะช่วยให้การบริหารจัดการศึกษาสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เป็นแนวทางในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทยและพื้นฐานการพัฒนาในทุกมิติ อย่างเป็นองค์รวมที่มี “คน” คือปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 และ 10 (พ.ศ. 2545-2554) ที่ได้ัญญเชิญแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยยึดหลักทางสายกลางเพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤตสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ในสถานการณ์เปลี่ยนแปลงต่างๆ การรู้จักพอประมาณอย่างมีเหตุผล มีความรอบรู้เท่าทันโลก ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการที่เน้นการเปลี่ยนแปลง สามารถบริหารจัดการได้หลายรูปแบบในเวลาเดียวกัน ไม่มีรูปแบบที่เฉพาะตายตัว คิดและมองเป็นระบบเน้นการบูรณาการ การทำงานเป็นทีม การมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษา การวางแผนยุทธศาสตร์ ภายใต้การบริหารของผู้นำทางวิชาการ ที่มีความรับผิดชอบและคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต่อเนื่องและยั่งยืน (รพีพรรณ เอกสุภาพันธุ์, 2549)

องค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการบริหารเชิงบูรณาการคือการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) เนื่องจากองค์กรแห่งการเรียนรู้เน้นการพัฒนาการเรียนรู้สถานะของการเป็นผู้นำในองค์กร (Leadership) และการเรียนรู้ร่วมกัน ของคนในองค์กร (Team Learning) เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ และทักษะร่วมกัน และพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่องทันต่อสถานะการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขัน การมีองค์กรแห่งการเรียนรู้นี้จะทำให้องค์กรและบุคลากร มีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพและมีผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผล โดยมีการเชื่อมโยงรูปแบบของการทำงานเป็นทีม (Team working) สร้างกระบวนการในการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจเตรียมรับกับความเปลี่ยนแปลง เปิดโอกาสให้ทีมทำงานและมีการให้อำนาจในการตัดสินใจ (Empowerment) เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศของการคิดริเริ่ม (Initiative) และการสร้างนวัตกรรม (Innovation) ซึ่งจะทำให้เกิดองค์การที่เข้มแข็งพร้อมเผชิญกับสถานะการแข่งขัน (Senge, 1994) และทำให้องค์กรสามารถยืนอยู่ได้ด้วยตัวเอง

จากรายงานสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549) ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก คือมีนักเรียนต่ำกว่า 120 คนในสังกัดจำนวน 10,877 แห่ง ซึ่งสถานศึกษาขนาดเล็กส่วนใหญ่มีปัญหาสำคัญ ดังนี้ 1) นักเรียนจากสถานศึกษาขนาดเล็กมีคุณภาพค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับสถานศึกษาขนาดอื่นๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนขาดความพร้อมทางด้านปัจจัยเช่น มีครูไม่ครบชั้นเรียน ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์ โดยเฉพาะสื่อและเทคโนโลยีที่มีราคาแพง ทั้งนี้เนื่องจากเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณส่วนใหญ่ใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการจัดสรร 2) สถานศึกษาขนาดเล็กส่วนใหญ่ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ กล่าวคือ มีการลงทุนค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับสถานศึกษาขนาดใหญ่กว่า เช่น อัตราค่าจ้างครู นักเรียน และเพื่อให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็กเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงควรมีรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสำหรับขนาดเล็ก โดยเฉพาะเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวซึ่งรูปแบบการบริหารหนึ่งซึ่งจะสามารถช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวได้คือ การบริหารและจัดการเชิงบูรณาการเนื่องจากการบริหารและจัดการบูรณาการรวมหน่วย คือ การนำหน่วยหรือแผนกต่าง ๆ ที่แยกกันมารวมเป็นหนึ่งเดียวกัน

การบริหารเชิงบูรณาการเป็นการบริหารที่มุ่งเน้นผลประโยชน์ของผู้รับบริการเป็นหลัก มีการกำหนด บทบาทของผู้นำเป็นแบบเจ้าภาพ คือ รับผิดชอบงานทั้งหมดตั้งแต่เริ่มต้นจนงานสำเร็จในการทำงานจึงอาศัยความเป็นผู้นำที่เป็นฝ่ายกระทำ คือ ทำงานรวดเร็ว แต่ต้องอาศัยการรวบรวมข้อมูลที่ดี มีความคิดเป็นของตนเอง อาศัยการทำงานเป็นทีม มีการใช้ทีมงานในลักษณะที่มนำคิด ทีมกำกับการทำงานและทีมติดตามและประเมินผล โดยอาศัยวิธีการทำงานโดยใช้วิธีบริหารที่เป็นยุทธศาสตร์ ดังนั้น เมื่อพิจารณาหัวใจของการบริหารแบบบูรณาการแล้วการที่จะบริหารแบบนี้ให้สำเร็จผล ผู้บริหารจะต้องมีปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ คือ (1) มีข้อมูลทันสมัยเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ (2) มีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์หลักและแผนยุทธศาสตร์ย่อย (3) มีการจัดระบบบริหารจัดการที่ดี โปร่งใส ตรวจสอบได้ (4) มีการติดตามและประเมินผลการบริหารอยู่ตลอดเวลา (เทียนทองแก้ว, 2553)

โรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีอยู่จำนวนมากในประเทศไทย มีความสำคัญและส่งผลต่อการปฏิรูปการศึกษา การบริหารจัดการ โรงเรียนขนาดเล็กจำเป็นต้องมีรูปแบบเฉพาะซึ่งจะเอื้อทั้งต่อการบริหารการศึกษาและการพัฒนาการเรียนการสอน การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาและนำเสนอรูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการ เพราะหากมีการศึกษาและพัฒนา รูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กจะเป็นตัวช่วยส่งเสริมและขยายศักยภาพของการจัดการศึกษาทั้งในระดับสถานศึกษาและเขตพื้นที่ ซึ่งสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนในทางบวกส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน (School Effectiveness) ให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของสถาบัน สามารถ ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน รวมทั้งช่วยการแก้ปัญหาการจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ (Efficiency) เกิดประสิทธิผล (Effectiveness)

บนพื้นฐานความประหยัด (Economy) ซึ่งรูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสามารถผลักดันให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพตอบสนองต่อการปฏิรูปการศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก
2. เพื่อสังเคราะห์ตัวชี้วัดการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก
3. นำเสนอรูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาและนำเสนอรูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้บริหาร ครู นักเรียนและ คณะกรรมการสถานศึกษา สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นจำนวน 5 เขต กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้เป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขตทั้งหมด 5 เขต ผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 โรงเรียน โดยโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายจะต้องสมัครใจและมีการดำเนินงานเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนละ 1 คน ครู โรงเรียนละ 2 คน นักเรียนโรงเรียนละ 1 คน คณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนละ 1 คน และผู้เชี่ยวชาญ 7 คนรวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด 32 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะแรกเป็นการศึกษาเอกสาร การวิจัยในระยะนี้เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

ระยะที่สองเป็นการตรวจสอบและยืนยันรูปแบบและตัวชี้วัด การวิจัยในระยะนี้เป็นการนำรูปแบบและตัวชี้วัดที่สังเคราะห์ไปตรวจสอบและยืนยัน โดยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นทั้ง 5 เขต เพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องและครอบคลุมบริบทสังคมไทย

ระยะที่สามเป็นการสัมมนากลุ่มอิงผู้เชี่ยวชาญ(connoisseurship) การวิจัยในระยะนี้เป็นการนำรูปแบบและตัวชี้วัดการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่ได้จากระยะที่สองมาตรวจสอบและยืนยันอีกครั้งโดยผู้เชี่ยวชาญ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ประกอบด้วย แบบศึกษาเอกสาร แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสัมมนากลุ่ม การสร้าง พัฒนาและหาคุณภาพเครื่องมือ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) กับครูและผู้บริหารโรงเรียน โดยการบันทึกเทปเมื่อได้รับอนุญาต และจดบันทึก ใช้การสังเกต และการวิเคราะห์เอกสารต่าง ๆ ของโรงเรียน คุรอรอยปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในโรงเรียนโดยใช้ภาพถ่าย ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) โดยการตีความ สรุปประเด็นและนำเสนอเป็นรูปความเรียง

ผลการศึกษา

1. การบริหารเชิงบูรณาการจากการศึกษาเอกสาร หมายถึง การหลอมรวมปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน ชุมชนและปัจจัยทางการบริหาร

2. องค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก จากการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่าองค์ประกอบของการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู นักเรียน ปัจจัยทางการบริหาร สภาพแวดล้อมในโรงเรียน และ ชุมชน ซึ่งมีองค์ประกอบการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก เพิ่มเติมจากการศึกษาเอกสารหนึ่ง องค์ประกอบคือ **สภาพแวดล้อมในโรงเรียน** โดยองค์ประกอบแต่ละด้านมีตัวชี้วัดที่ละเอียดและชัดเจนมากขึ้นสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

สำหรับขั้นตอนการนำรูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กสู่การปฏิบัติมี 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ผู้บริหาร ประชุมครู/ ชุมชน ชี้แจงทำความเข้าใจเรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการนำมาประยุกต์ใช้กับโรงเรียน 2) ระดมความคิดเห็นจากบุคลากรในโรงเรียนและชุมชน ถึงแนวทางการนำไปปฏิบัติในโรงเรียน 3) นำผู้ที่เกี่ยวข้องไปดูงานสถานศึกษาต้นแบบ 4) ครุ่นนำไปปฏิบัติจริงโดยบูรณาการสู่สาระการเรียนรู้ 5) นิเทศ ประเมินผล ติดตามผล 6) นำข้อมูลสารสนเทศจากการนิเทศติดตามผลมาเป็นแนวคิดในการจัดทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียนในปีต่อไป 7) ขยายผลไปยังเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

3. รูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยสัมมนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ พบว่าองค์ประกอบของการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้เชี่ยวชาญทุกคนยืนยันองค์ประกอบตามข้อค้นพบของผู้วิจัย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน ปัจจัยทางการบริหาร สภาพแวดล้อมในโรงเรียน สำหรับขั้นตอนการนำรูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กสู่การปฏิบัติมี 9 ขั้นตอน โดยขั้นตอนที่เพิ่มเติมคือขั้นตอนที่ 1) ศึกษาบริบทของชุมชนเพื่อศึกษาความพร้อมในการนำรูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตาม

แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก และขั้นตอนที่ 4) นำการปฏิบัติสู่โรงเรียน (หลักสูตร/แผนการจัดการเรียนรู้และการบริหารโรงเรียน)

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลจากการวิจัยพบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ครู และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อค้นพบไปปรับหรือไปพัฒนาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กได้ดังนี้

1) เพื่อให้การนำรูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กไปใช้ได้ผลสูงสุดผู้บริหารโรงเรียนควรสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพราะจากงานวิจัยพบว่าชุมชนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะคอยช่วยเหลือสนับสนุนโรงเรียนทั้งในด้านทรัพยากร ด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และเรื่องปราชญ์ชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น

2) การนำรูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กไปใช้ให้ประสบความสำเร็จโรงเรียนจะต้องมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อ เช่น มีพื้นที่เพียงพอที่จะให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้

3) การบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กให้ประสบความสำเร็จพบว่าผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญ และผู้บริหารต้องใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม ใจกว้าง ใจเย็นมีเหตุมีผล

2. ข้อเสนอแนะในทำการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้เกิดองค์ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

1) ควรมีการทำวิจัยเชิงทดลองเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้งในพื้นที่เดิม และพื้นที่อื่น เพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กหลังจากทดลองใช้แล้ว

2) ควรมีการวิจัยติดตามผลโรงเรียนที่ได้ใช้รูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการและขั้นตอนต่างๆ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กนี้อยู่ภายใต้โครงการวิจัย “เรื่องการพัฒนา รูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก” การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้โดยการได้รับความร่วมมือ ร่วมแรง ช่วยเหลือและน้ำใจจากบุคคลหลายฝ่าย อาทิ ผู้บริหาร ครู นักเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้แก่ โรงเรียนบ้านบึงฉิมสังักัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 1 โรงเรียนแก่นาโนมีวิทยาสังักัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โรงเรียนบ้านหินลาดนาดีสังักัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 3 โรงเรียนบ้านนาศรีดงเค็งสังักัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 4 โรงเรียนบ้านร่องแซงสำนักสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ที่เสียสละเวลาในการให้ข้อมูลอย่างเต็มใจด้วยไมตรีจิต คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ และขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนในการทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จทุกท่าน

ขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยขอนแก่นและสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่ให้ทุนสนับสนุน และขอขอบคุณคณะศึกษาศาสตร์ หน่วยงานต้นสังกัด ที่ทำให้คณะผู้วิจัยได้มีโอกาสสร้าง พัฒนา และขยายประสบการณ์ทั้งองค์ความรู้ด้านการศึกษาและงานวิจัย

คณะผู้วิจัย

ผศ.ดร.เสาวณี ศรีพุทธรัตน์

รศ.ดร.วัลลภา อารีรัตน์

อ.ดร.ศิริงษ์ เพ็ญศิริ

กันยายน 2554

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของการวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	5
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	5
1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ	6
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารเชิงบูรณาการ	8
2.2 แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเชิงบูรณาการ	11
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับองค์การแห่งการเรียนรู้	29
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	32
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ โรงเรียนขนาดเล็ก	38
2.6 บริบทโรงเรียน	42
2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย	72
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	73
3.1 ขั้นตอนการวิจัย	73
3.2 วิธีดำเนินการวิจัย	73

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	76
4.1	การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการบริหารเชิงบูรณาการผู้ องค์การเรียนแห่งการรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับโรงเรียนขนาด เล็ก	76
4.2	การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบและตัวชี้วัดการบริหารเชิงบูรณาการผู้ องค์การเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กการ จากเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์	77
4.3	ผลการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการผู้ องค์การแห่งการ เรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับโรงเรียนขนาด เล็ก	89
4.4	การนำเสนอรูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการผู้องค์การแห่งการเรียนรู้ตาม แนวปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก	96
บทที่ 5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	99
5.1	วิธีดำเนินการวิจัย	99
5.2	สรุปผลการวิจัย	100
5.3	อภิปรายผลการวิจัย	102
5.4	ข้อเสนอแนะในการวิจัย	105
	บรรณานุกรม	107
	ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ	111
	ภาคผนวก ข หนังสือราชการ	113
	ภาคผนวก ค ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	133
	ภาคผนวก ง ภาพประกอบการวิจัย	141
	ประวัติผู้วิจัย	153

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
1	ข้อมูลนักเรียนโรงเรียนบ้านบึงฉิม	44
2	ข้อมูลบุคลากรโรงเรียนบ้านบึงฉิม	44
3	แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการใช้	45
4	แหล่งเรียนรู้	46
5	งาน/โครงการ/กิจกรรมที่ประสบความสำเร็จ	48
6	ข้อมูลนักเรียนโรงเรียนแก่นาโนมีวิทยา	52
7	จำนวนบุคลากรจำแนกตามระดับชั้น	52
8	ข้อมูลนักเรียนโรงเรียนแก่นาโนมีวิทยา	53
9	ข้อมูลนักเรียนโรงเรียนบ้านหินลาดนาดี	56
10	ข้อมูลบุคลากรโรงเรียนบ้านหินลาดนาดี	56
11	แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการใช้	57
12	งาน/โครงการ/กิจกรรมที่ประสบผลสำเร็จ	57
13	ข้อมูลนักเรียนโรงเรียนบ้านนาศรีดงเค็ง	60
14	ข้อมูลบุคลากรโรงเรียนบ้านนาศรีดงเค็ง	60
15	แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการใช้	61
16	แหล่งเรียนรู้	61
17	งาน/โครงการ/กิจกรรมที่ประสบความสำเร็จ	62
18	งาน/โครงการ/กิจกรรมที่ต้องปรับปรุง	62
19	ข้อมูลนักเรียนโรงเรียนบ้านร่องแซง	64
20	จำนวนบุคลากรโรงเรียนบ้านร่องแซง	64
21	ห้องสมุด	65
22	โครงการต่าง ๆ ของโรงเรียน	65
23	การดำเนินงาน/โครงการ/กิจกรรมที่ประสบความสำเร็จ	66
24	การดำเนิน/โครงการ/กิจกรรมในรอบปี	66
25	การสังเคราะห์องค์ประกอบ และตัวชี้วัดการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์การเรียนรู้แห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก	68

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการบริหารแบบ CEO Style	13
2 การจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล	22
3 สรุปรูปแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	35
4 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ	36
5 การจัดการเรียนรู้ “เศรษฐกิจพอเพียง” สู่สถานศึกษา	38
6 กรอบแนวความคิด ของงานวิจัย(Conceptual Framework)	72
7 รูปแบบการบริหารเชิงบูรณาการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก	98